

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY

SZERKESZTOI SZÁLLÁS :
belső magyarutca 408 szám alatt.

Megjelen e nap hetenkint négyszer a. m. Vasárnap, Kedden, Csütörtökön és Szombaton.
Ara évfolyamra 2 ft. 6. Hirdetési ár: négyhasábas sorért elsőször 7 kr., másodsor 6 kr., harmadsor 5 kr. o. é. minden hirdetés után 30 kr. helyetdíj. Előzetes s hirdetés s kiadó-hivataltól kezelik.

KIADÓ-HIVATAL :
Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Kolozsvár, dec. 2-án 1861.

Kolozsvármegyének mai napon tartott bizottmányi ülése hasonlított egyesek életének azon jelentékeny momentumaihoz, midőn az élete végét közeledni érző hívő keresztény még egyszer visszatekint megfutott pályájára, bíráló alá veszi végbevitt cselekedeteit, jóvá igyekszik tenni mulasztásait, s a mit keble meggyőződéséből helyesnek talál, újra kimondja rá önmegnyugtató jóváhagyását.

Egy halmaz tárgy várt ellátásra; de a közfigyelmet a közrészvétet főleg és csaknem kizárólag a kir. főkörmányszéknek az országgyűlés tárgyában ismeretes körrendelete vette igénybe.

Az eszmecsere e fölött is igen rövid volt. Hiszen nem állott vélemény véleménynyel szemközt; és mi újat hozhattunk volna fel a törvényesség, az alkotmány mellett annyiszor ismételve kifejtett érveinkhez? Nem volt mit szólnunk a szönyegen levő intézvény ellen sem; mert hazafai megnyugvásunkra, örömeinkre szolgált, a kir. kormányzéknek a kérdésbeni magatartása által elveinket, törekvéseinket igazolva látni.

A megállapodás a lön, hogy a kir. kormányzéknek egy erdélyi országgyűlés törvényellenességét kimutató feliratért bizalmat szavazzunk; mi által természetesen az intézvény azon részének tárgyalása, mely a választásra szükséges előmunkálatokra vonatkozik, feleslegessé vált.

E tárggyal kapcsolatban ismételve kimondottuk azt is, hogy a midőn mi törvényeink értelmében egy erdélyi országgyűlés lehetőségét el nem ismerhetjük, legtovábbról sines sándékunkban román testvéreink jogszerű nemzeti igéneinek kielégítését megszervezőre halasztani; sőt éppen az ő érdekeikben, az ő megnyugtatójukra is kívánatosnak tartjuk, hogy nemzeti jogegyenlőségök azon törvényes formák között mondassék ki, hogy az többé semmi megtámadás, semmi bármerről jöhető rázkodások által veszélyeztetve ne legyen.

Im itt következnek az e tárggyban felirat szövege: Felsőes királyi főkörmányszék!

A felsőes királyi főkörmányszék folyó évi mindszenb 28 dikan tartott üléséből 10,098. szám alatt kelt s igen tisztelt leiratára, melyben ezen megye közönsége arról értesítettik, hogy az ő Felsőes által folyó évi Szent-András-bó 4 dik napjára Károly-Fejérvára egy rendeletileg lektildjött új választási szabályzat alapján összehívni parancsolt „erdélyi országgyűlés” tárgyában — ugy a felsőes uralkodó, mint a hazai törvények iránti hűségében és kötelességérzetében gyökerező hivatali hitte szerint — ösztönözve érzé magát ő Felsőeséhez ugyancsak mindszenb 3 diki üléséből 8373—1861 szám alatt fölterjesztést tenni; miután ezen már országgyűlés ismeretessé vált jeles felirat dönthetetlen érvei a legtisztább forrásból, nemcsak a jelen politikai viszonyok higgadt megítéléséből, hanem királyilag szentesített és ekkülkel pecsételt élő törvényeinkből merített, s felülmulhatlan érvényű indokok alapján, minők az 1744, 1791, 1792, 1837/8 s főleg az 1847/8 ki magyarországi VII-ik és az 1848-ki erdélyi I. és II. törvényezikkek, a vélemény és tanács az uralkodó és a nép irányában egyiránt köteles ösztönzéssel, részrehajlatlansággal és erélylyel fejtetett ki s terjesztett fel helyesen, igazán, hűlesen és megezőfoltatlanul kimutatván és bebizonyítván, hogy egy külön erdélyi országgyűlés, általában is s annál inkább egy olyan, milyent ő Felsőes összehívhatni rendelni méltóztatott, melynek sem létezése, sem összeállítás törvényen nem alapul, melyre nézve még az 1848-dik év előtt volt erdélyi törvények s a trónváltozás alkalmából alkotmányosan és törvényesen teljesítendők se tartanak meg, valamint nem volna képes a fölmerülhető kérdéseket megnyugtatólag megoldani, ugy már létezése is törvénytelen lévén, ha szintén megalakulhatna s magát — feltéve, de el nem ismerve — illetékesnek nyilvánítaná is, a csakis törvényes országgyűlést illető törvényhozást érvényesen, törvényesen és jogosan nem gyakorolhatná, s végzései — ha ilyeneket mégis hozna — kétségtelenül érvénytelenek, törvénytelenek és kötelező erővel nem bírhatók fognának lenni: ezen megye közönsége nem mulaszthatja el, sőt kedves kötelességének ismeri legbensőbb méltánylást és hálás köszönetét ünneplés alakban nyilván kijelenteni azon szilárd magatartásáért, melyet a felsőes királyi főkörmányszék méltóságos tanácsa egyetlen tagja kivételével ezen tiszteltletemelőténye által, a törvényesség szent fogalmát tiszta meggyőződéssel követő minden elfogulatlan hazafi előtt, a trón és a nép közt fölüldezett és függővé tett ezen kérdésben, dicséretesen tanusítani méltóztatott.

Fogadjá a felsőes királyi főkörmányszék méltóságos tanácsa megyénk részéről a tisztelet és elismerés ösztöne s örömteljes nyilvánítását, melyet a mostani szomorú viszonyok közt kétszeresen jól megérdemelt, a trón és a nép közös érdekeit törvényes viszonyosságban biztosító alkot-

mányos jogélet terén eléggé nem szerencsélthetető büles belátással és elszántsággal elfoglalni sietvén azon álláspontot, a hol egyedül biztos alapot találhatunk a magyar szent korona és országa függetlenségében s oszthatlanságában közösen és viszonyosan valószínű királyi és népjognak bátor és eszélyes védelmére, oly uralomra törv elméletek támadásai ellen, a melyek ősi alkotmányunkról való fogalmunk körén kívül esnek, s a melyek a korona és a nemzet közös és kölcsönös érdekeire nézve egyiránt fenyegető kísérletek által naponta több több erélylyel látszanak érvényesülést után torni.

Fenyegető hullámoktól ostomolt, keservesen szorongatott álláspont ez! De erkölcsi magasságban áll a körülte zajongó habok közt. Tisztán és szilárdan emelkedő köszirt az, mely megvédi az igaz hívót, ki bizalommal, ki két karral öleli keblére, míg a kétkedő, a gyöngö és határozatlan, ki a bizonytalanság hullámai által magát tovaragadtatni enged, pillanatnyi ringatózás után a megsemmisítés érvényébe sodortatik alá.

Felsőes királyi Főkörmányszék! Midőn a mult évtized szomorú eseményei után — melyeket a történelemnek immár átadva, csak tanulságait kívánjuk emléktükben elevenen tartani — midőn ezeltől hét hóval ezen megye törvényhatósága az uralkodó Felsőes bizalomra hívó szövege folytán az elavulhatlan jogok terét elfoglalni sietett, a szolgásgát éjében is meg nem homályosult tekintetünk előtt, mint jó remény foka, tűnt fel a törvényesség szirtje, melyet a vérszes hullámok alá nem temethettek és alá nem temethetnek végkép soha.

Mi teljes meggyőződéssel és teljes bizalommal ragadtuk meg azt, s midőn állást foglalánk alkotmányos önkormányzásunk jogterén: első gondunk vala félremagyarázhatlan kinyilatkoztatással öszintén, s minden más utógondolat nélkül, mint mi a törvényes szabadság elvének kedvez, határozottan kimondani, hogy egyedül e tér az, melyen a szabadság, egyenlőség és testvériség valódi megszilárdulását, a korona és a nép jogainak, szellemi és anyagi magas érdekeinek az anarchicus jellemű háborgó elemek ellenében sikeres biztosítását remélhetjük, s bár e kinyilatkoztatásunk — melyet alattvalói legalázatosabb öszinteséggel ő Felsőes hatalmi méltósága elibe is eljuttatni törekedtünk — nem méltányoltatott a maga érdeme szerint, s azt jóllehet a Királyhágón túl testvéreink irányában alkalmazott szigorú rendszabályok szomorító példáját szem előtt tartva, legközelebbi kilátásaink csak fájdalmas előzetekkel tölthetik el keblünk: mindazonáltal meggyőződésünk és igazhitünk, s a korona, a haza és a testvéreink iránti öszinte kötelességérzetünk szerint továbbra is e téren maradni, s azt tisztátalan kebellet el nem árulni, sem alku tárgyává tenni, mint törvényt és alkotmányos rendet tisztelő elfogulatlan honpolgárok, a kik teljes önzérettel utasítathatunk vissza minden vádat és alapatlan gyanúsítást, mindvégig el vagyunk határozva, s hogy a felsőes királyi főkörmányszékkel a törvényesség elvének ezen magasztos terén öszintelalkoztunk, efeletti örömlinket, elégtétellinket és megnyugvásunkat ujabban is ünneplésen kijelentjük, a fels. kir. főkörmányszék azon tanácsának, mely a folyó évi Mindszenb 3-káról kelt fölterjesztést megszavazta, ezenel bizalmat szavazunk a hazafias kegyelet öszinte érzetével jelentvén ki sajnálatunkat a felett, hogy hazánk e válságos napjaiban b. Kemény Ferenc és gr. Mikó Imre ő nmltgaik, kiknek személyisége iránt teljes bizalommal viseltetünk, ideiglenes államaskiról leszorítottak. A mi pedig f. é. Mindszenb 28-ikáról 10,098 sz. alatt kelt leiratnak az öszseírasi előmunkálatok megtételét elrendelő ágát illeti, annak irányában magunktartása a fenebbi részekben kifejezett s a legtisztább törvényszereteten alapuló elveinkből önként következtethető.

Egyszersmind, midőn a f. kir. kormányzéknek hazánk ezen életkérdésbeni fellépését rokonszenvünk s a törvényességről fogalmunk teljes erejével pártoljuk, nem mellőzzük el ez alkalommal is ismételve kijelenteni, hogy alkotmányunknak, mint meggyőződésünk szerint a királyizék és a haza közzöljete egyedül biztos alapjának egész teljességében fenntartása által legtovábbról sem szándékunk, hazánk azon nemzetiiségit, hitfelekezeti vagy polgári osztályait, melyekre nézve a törvényeinkben elvileg kimondott jogegyenlőség eszméje szabatosabb kifejtést és részletesebb alkalmazást igényelne, jogszerű kívánataik valóslulásában hátráltatni. Sőt nybjól is határozottan kimondjuk, hogy legforróbb obajtásunk, jelesen a köztünk élő román testvérek nemzetiiségi igényeit egy melőbb tartandó közös országgyűlésen, a teljes jogegyenlőség alapján megoldva látni; kimondati, hogy a hazánkbeli román nemzet, minden a hazájában élő nemzetekkel teljesen egyenjogu, de éppen azért, mert alkotmányos országban minden törvényhozási cselekvény csak az alaptörvények szerint s azok által kijelölt formák között bírhat az állandóság és megnyugtató biztonság azon kelleivel, melyeket mi ugy a trón rendtőlten állása, mint a honpolgárok nyugalma és jóllete érdekében nélkülözhetetleneknek tartunk, éppen azért kívánjuk az ő érdekeikben is, hogy ezen életkérdés a törvényesség minden kelleivel bíró országgyűlésen oldassék meg, hogy így a törvényes formák közötti menvén át alaptörvényeink közé, mig csak Sz. István királyi széke fenálland, bármerről jöhető rázkodások, vagy bárki által intézendő megtámadások ellen örök időkre állandósítva, biztosítva legyen.

Nemes Kolozsmegye állandó bivottmányának 1861 december 2-dikán Kolozsvárt tartott rendes üléséből.

Igazgatói jelentés

az erdélyi muzeum-egylet 1861. nov. 26-ki közgyűlésén. Muzeum-egyleti tisztelt gyűlekezeti!

Ha nem tudnám, hogy higgadt keblű, s a körülmények abszolutisticus hatalmát tekintetbe s számba venni tudó közönséghez szólók, némi aggodalommal tenném meg évi jelentésemet. Ne tessék némi hízlegésnek, vagy épen jóakaró hajhászásának (benevolentiae captatio) tartani. Hiszen oly derék iskolába s oly hosszasan jártunk, annyit törtünk, annyit vártunk, annyi jogos remény meghiusulását tapasztaltuk, hogy a „higgadt kebel” még a heves vérmérsékletűvel szembe se bók már. De tudom én, mily sovárogra várja a kerteszt ültetett, vagy oltott fája első virágzását, gyümölcsözését; tudom mily obajtvá, szintugy segítve lesi az épített falai emelkedést, fedele kibegyződését, és mily rosul esik, a türelem bármennyit iskolázott érénye mellett is, midőn untalan csak e leverő szót kell hallania: „még sem!” Nekem pedig most is csak azzal kell eléállanom, hogy „Muzeumunk még sincs!” Két éve hogy kezdetét vette s még mindig a kezdetnél van. S én e csilgessző szóhoz csak azt ragaszthatom némi vigasztalás gyanánt, hogy hiszen csak erős, tartós kezdet után lehet erős tartós eredményt várni, csak temérdek és mély alapra szilárd épíletet rakni. Jelentésem tartalma hát egy részét fogja az adatoknak kiszolgáltatni. melyből a tisztelt egylet megítélendi, vajjon megfelel-e jellemzésemnek a mi kezdetünk, vagy közeledett legalább hozzája és méltányolandja azt a keveset, a mivel mi, az egylet tisztviselői a közös cél elérhetéséhez magunk részéről járultunk.

Gyűjteményeinknek a körülmények által parancsolt megosztása a tárgyak sorsában azt a nagy különbséget okozá, hogy egy tetemes rész, név szerint a könyvbeli készlet, ha nem is egészen illő, de jörendén abhoz alkalmazható kész helyet nyert a felállításra s rögtön használhatóvá tételre; holott s szintoly nagy, sőt nagyobb rész: a régiségek, érmek és természetiek gyűjteményei, nem hogy használható, de ugyszólva szemléltető állapotban sincsenek, a mint erről az egylet tisztelt tagjai személyes tapasztalatból meggyőződhetek. Okait nincs miért részletezzem, hiszen épen azok valának, a melyek ellentállhatlan szükségességgel reabírták a közelebbi közgyűlést arra, hogy oly tetemes öszegget áldozzon a kerti épület átalakítására és muzeumi célokra való alkalmazására. E miközött teljesséde az egész nyári és öszi időszakot elfoglalván. nem csak az átalakítandó szobákat tette haszonvetlenekké, de a még rendelkezésünkre álló termekben is a rendezéstől és dolgozástól, olykor még a hozzájuk járulhatástól is elrekesztett. A bajt tetézte még az, hogy az építésre megkívánható feles költség a butoratra fordítható öszsegeket tetemesen korlátován, állványokat és szekrényeket som oly számmal, som oly díszesen készíttetni nem lehetett, hogy kedveltető és tanulságos kiállítást rendezni mondk lett volna, még ha a hely nem is hiányzik vala hozzája.

A lefolyt év és ennek áldozatai mindezeknek a bajoknak és nehézségeknak véget vetett. A meglevő s gyaníthatólag még néhány évig ezután szaporodó természeti és régiségi tárgyak elhelyezésére elégséges tért nyertünk négy nagy teremben és két kised szobában. A termek közül kettő az idei építkezés eredménye és mivel világításukat fejlőlől kapják, egy vagy két ajtó helyén kívül falaikat mind a négy oldalról berakhatni szekrényekkel, s a mellett a közép tér is állványokat fog megtérni s mindenikük kellő és elegendő világha lesz helyezve.

A mi magukat a gyűjteményeket illeti, az én jelentésem csak a természeti tárgyakra terjeszkedik; a könyvek, régiségek és érmek állapotáról a könyvtárunk ur jelentéséből fog értesülni a tiszt. gyűlés.

Természeti tárgyait névsorát legnagyobb részben bevégezvén, most már részletesen számolhatok rólok, mint tavaly, a mikor csak summás kimutatást valék képes adni. A geológiai szakból a sziklanemek mind természetudományi, mind gazdasági és műipari tekintetből fontos rovatában 1038 darabot számlál gyűjteményünk. Ezek között jeles részletek az általános rendszer képét viselő, és meghatározásokra segítségül szolgáló, mintegy 300 darab Német, Francia és Olaszországból, melyeket az idevaló Casinó-egylet ajándékozott Muzeumunknak. Továbbá a bánáti hegyes vidék példányában gazdag ajándok Zipser és Kubinyi F. uraktól, 114 jeles nagyságu és szépen formatizált darabokban. Hazánk földét ismertető nagyobb gyűjtemények az Ackneré 106, Nemes Jánosé 104, a Reznéké 51 darabokban.

A földünk történelmére, a teremtés fokozatos fejlődésére pillantani hagyó Palaeontologia (Öslénytan) szintugy nem szűkülődik képviselő példányokban. A darabok száma 1321, melyek közt számos Mammuth fog és néhány váll és lábcsont maradványai ugyanazon óriási állatnak. Mint egész gyűjteményeket meg kell neveznem az Ackneré: 362 darabban, a Bielzét, (melyet azonban pénzen vettünk) 95 darabban, a Casinoé, melyek külföldiek, 90 fajban s a Péterfi Sámuelé 69 igen ép és lelő helyőkn válogatott csigapdányokban.

Az ásványtani gyűjtemények szalmájában elég gazdagnak látszik, mivel statistikai létszáma 4338 darab. Ezen tetefes szám azonban muzeumi gyűjteményünknek árnyas oldalát fedi. Az egészből sem lehetne az ásványtani rendszernek csak 1/6-át, mondhatnánk egy tizedét is kiállítani, sőt kincses hazánk e rovatbeli terményeiből sines korán

is teljes gyűjteményünk. Legjelesebb csoportozatok benne a Baternay-féle hagyományok 825 darabban, a Poch József adománya 134 darabban, Nemes Jánosé 74 darabban, Haracek 67 darabban. Ezeket ha még néhány jeles stufát, néhány igen szép és nagy jegezeses quarex példányokat hozzá teszünk, a felmutatható részt nagyjából kiemeltük. Majd nem 3000-re megy ellenben az apró példányok száma, melyeknek hasznossá tételére később egy ide most nem tartozó javaslattal fogok előállni.

Növénytant illetőleg szarított plántákból, csak két gyűjtemény van birtokunkban s az egyik Landoz János adománya mintegy 1600 példányban, melyek nagyjából a kolozsvári, e tekintetben igen jeles határ termékei, a másik Wolf Gáboré 2059 szám alatt a (duplicatumnak nem számolva), legnagyobb arányú növényeket foglal magában. Ide tehetem, hogy Kovács Gyula és Nagy Péter uraktól mind hamarabb várhatunk egy-egy jeles gyűjteményt és több mások vannak kilátásban. A mi az élő plántákat illeti, alább külön rovatban fogok értekezni róluk.

Menjünk át az állatok országába. Itt némely részben szép és a maguk nemében teljes rendszert — nem számolom ezeket — gyűjteményekkel dicsékedhetünk. Nem számlálom ezek közé az emlősöket, melyeknek darabszáma összesen 8—nyolcz, melyekhez számíthatni még 5 db. járulékat, mint szarvakat sat. és egy néhány praeparalt csontot. A madarakban már hasonlíthatatlanul gazdagabbak vagyunk. Csotó János (100 db.) gr. Lázár Kálmán (66 db.) Buda Elek (91 db.) korábbi gyűjteményeiből Velics Károly Konstantinápolyból küldött 460 darabból álló gyűjteménye járulna újontban, így hogy tömött madár-készletünk száma jelenleg mintegy 750 száma rug. Madártörzsgyűjteményünk is meghaladja a 280 darabot, s a madarakatól értéket egy saskeselyű praeparalt csontváza. A hullókról ismét csak lassan beszélünk, mert hazai termékeink közül egyetlen egy kigyót bírnunk szeszben, a többi 4 darabot Egyiptom szolgáltatja b. Orbán Balázs és Velics Károly szivességekéből. Még szegényebbek vagyunk halakban, mint a melyekből a tavalyi 4 db. egygyel sem szaporodott. A felsőbb állatok és járulékaik darabszáma kereksszámban 1100-at közelít meg.

Az ugynevezett gerinczeten állatok közt fénypontok a Franzenau József ajándékozta 2428 db. pillangó, Wolf Gábor rovar-gyűjteménye, melynek elhelyezésére butorzat hiányozván, számát nem mondhatom meg; a Bielz Albert részint vásárolt, részint ajándékban kapott csigahéjak gyűjteménye, melynek darabszáma 5000 körül van; az erdei lyuk egyedül 160 fajból 1539 dbot számlálván. Általában a gerinczetenek létszáma a 10,000-et és összes gyűjteményeinké a 21,000-et meghaladja, melyeknek catalogizálása az egyes gyűjtemények eddigig egyedül lehetséges rendben igen kevés híján be van végezve s akárki általi megtekintetésre az asztalra letéve. Járulnak hozzájuk még valami 100 db. technologiai (műipari) mutatóanyagok is u. m. a vasgyártás egész folyamatát az érkötőt a finom aczélig példányokban elemutató gyűjtemény V. Hunyáról; 44 darabban. A fayence gyártásra mutatóanyag Batizból, a selyemtenyészés eredményeit sat. Tárgyaink elhelyezésére, készen van négy középpálvány, két fali állvány a tömött állatok, hat fali állvány az ásványok számára. Tovább két szekrény, egy a herbariumok és egy a Lepidopterák elhelyezésére. Ezek a butorzatra kirendelt összegeket teljesen fel is emésztették.

Az élő növények iránt arról értesitem a tisztelt együletet, hogy a Múzeum kertében Erdély arborétuma — fa és cserje terméke 10—20 fajon kívül teljesen látható, s a hiányzókat megszerzéséről folyvást gondoskodunk. A virágházak közül az egyik egészen jókarban s állványokkal, fűtő készüllettel felszerelve. Növényekkel még eddig győren van népesítve, minthogy a cserépek összes száma csak 560, s ebből az intézet költség-számlájában csak maguk a cserépek ára mutatkozik, a virágok többnyire kegyes adományokból szaporodnak. A másik régibb virágház romlodozó félben van, s a napsütésre nézve kedvezőtlen helyzeténél fogva nem is érdemli a tatarozást. Üveg- és ráma-készletét egy most épülő szaporító ház ugynevezett Holländerhaus felkészítésére használjuk. Múzeumi kertünknek ugyanis a diszkerti jellem nem hogy most, de még akkor sem szabad elveszíteni, midőn egy fűvészkert címét teljes mértékben kiérdemli. Már pedig sem a virágházat, sem a szabadban gyepes helyeinket ékeztető virágospartokat egész év hosszában kiállítani egy szaporító ház nélkül teljességgel nem lehet, s az egylet tagjainak és vendégeinek, kik a kertbeli sétálásban keresnek üdítést és gyönyört sem fekete földdel, sem száraz kőróval szemeiket boszantani s a kertet magát méltó becsmérésre kitenni nem illik.

Régiség és éremgyűjteményünkről, melyek számára még eddig, mivel nem volt hely hová felállítsuk, még egy szekrényre szines; valamint könyvtárunk állapotáról a könyvtárnok ur fog nyomban szólni.

Miután az előbbieken ki igyekeztem mutatni: mit tettünk azokból, a mit tennünk kötelességünkben állott, szabadon egy kissé azt is értenem, a mit nem tettünk.

1. A múzeum-egyleti tőke-jövedelmét a múzeum minden tekintetben fenntartására és kezelésére mellőzhetetlenül szükséges költségektől el nem vontuk és a múzeum tüzetes céljaira nézve merőben idegen végre nem fordítottuk.

2. Csatornákat, melyeken a „tudományosság” fejlődésére és munkásság-fejlesztésére az intézet az összedugott kézzel szajukat feltátnak egyenesen a torkába „befolyjon” nem ástunk.

3. A gyűjteményeinkbe foglalt kéziratoknak az intézet költségén való kiadását, minek célszerűsége amugy kritikán halmazban legalább is nagyon problematicus dolog, nem hogy 100 kötetre vittuk volna; de bizony még meg sem kezdtük.

4. A türelmetleneknek az intézet iránt táplált reményeik fokának, hágasának és szállásának kipuhatolására szellemi hévmérőket nem agagtunk ki.

5. Szintugy Pegelt vagy Nilometert nem állítottunk, melyen szemmel tarthassuk, hogy a nemzet hátamegő büvé, ily heves képviselőtestület möhő szomját az intézet működési áradása mennyire birta enyhíteni.

6. Tudósokat, kik a múzeum tudományos kincseit fel dolgozzák, kötéllal vagy toborzással nem fogtuk, és végre

7. „Gyertyát a véka alá nem rejtettünk”, de bizony is gyújtottunk a vakok számára, kik nem bírják átlátni, hogy a múzeum nem „akadémia”, nem „jó és olcsó könyveket kiadó társaság” nem is tanító intézet, hanem éppen csak múzeum, azaz oly intézet, melyet tavalyi jelentésomban igyekeztem jellemezni és működését vázolni. Azok számára, kik nem tudják megérteni, hogy a múzeum tudományról foglalkodik minden egyének használatára bocsátja szívesen, — fennálló rendelkezései korlátai közt — a birtokában álló segédforrásokat; hogy az egylet választmányi és tisztviselő tagjai készülményt megragadnak ugyan minden alkalmat, melynélfogva akár a köz tudomány terjesztését általában, akár honunk ismertetését különösen eszközöljék; de hogy ezt tegyék főcéljoknak, hogy ebben buvárkodjanak, élőkötnek szenteljék, azt sem kötelességük, sem utasításuk, sem a józan ész nem kívánja. Ha pedig akadnának, a mint hogy akadnak is ily méltatlan követelők, szerezzenek előbb tisztá szemet maguknak s aztán mi szolgálunk nekik világgal, ha kell pápaszemmel is.

Utoljára engedelmet kérek a múzeumnak a múzeum-egyleti tagokhoz való viszonyát illetőleg egy kis közlemény megtevésére. Egy egészen nontában történt ténynyel vagyok kéntelen bévezetni mondandómat.

A „tudományos angol társulat”, mely mint a német s más nemzetbeli orvosok és természet-vizsgálók gyülekezetei évenként egyszer tartja üléseit, az idén Manchesterbe gyűlt vala össze. Egyik ülésben liverpooli dr. Collingwood értekezést olvasva, melynek címe: „Tervezet, mikép kellene az angliai tengerészetet arra bírni, hogy természetrajzi tárgyak értelmes gyűjtése által a tudomány előhaladásához járuljanak.” A tudós doctor egyfelől a kereskedelmi tengerészet kapitányai társadalmi és professzionális állását akarta az által feljebb fokozni, másfelől haszonra fordítani azt a hő alkalmat, mely a kapitányoknak hazájuk tudományos kincsei őregbítésére oly sürűn kínálkozik. Tervét minél hamarabb ohaftaán létesítésnek indítani, dr. Collingwood a nevezett társulat üléséi bevégezése után nem sokára összegyűlekezett Liverpoolban a város házánál a hajóbirtokosokat s a kereskedelmi tengerészeti társulat elnökét és titkárát. Az összehívás célja kijelentése és a hozandó határozatok megvitatása után minden jelenlevő tag egyhangulag kötelezte magát, hogy a dr. Collingwood tervét befolyásával és erőszányával segíti. Felszólított a tengerészeti társulatot, hogy „tízet és buzgalmat tanúsít ok- és bizonyosságleveleket” szerkesztessenek azoknak a tengerészeknek megjutalmazására, kik a tudományra nézve leginkább érdemesítették magukat. Azonkívül 25 kapitánynak és tengerésznek, kik szívőkre veendik a tudományos buvárlatokat, helyet nyitott tagjai közt a „liverpooli irodalmi és tudományos társulat”, mely ötven év óta áll fenn a nevezett városban.

Igy és eddig fűdösítésom. Most már tegyük szembe vele egyrészt az olyszerű gyermekies criminatiókat, a melyek p. o. a „Magyar Sajtó” idei nov. 10-iki számába egy kolozsvári tollból folytak, más részülr azt a tényt, hogy mintán a múzeum-egylet igazgató választmánya egy rakás levelet bocsátja ki a dr. Collingwoodéhoz analog felszólítással, az egyletnek tudományos készülségökről előtte ismeretes tagjaiból négy szertit mindnyájuk közül egyetlenegetől kapott választást, és ezt is megtagadó értelemben.

Tisztelt egyleti tagok! Az istenért hazudtoljuk meg a tudományhoz viseltető tett- és gyakorlati szeretettel és fardozással, mind az érintett criminatiókat, mind az utóbbi ténnyből vonható szomorú következtetéseket. Tán nem illik ugyan csekély személyemhez ily őszinte, nyilvános felhívást intézni a tisztelt egylet itt levő és nem levő tagjaihoz; de lám engem is buzgalma ragad el. Lám mi, a most uralkodó nyilvánosságnál fogva, melylyel kármi csekély mozzanat a szó teljes értelmében: „égen és földön” legott közhírtvé lesz, a világ s jelesen Európa szeme előtt állunk. Előhaladásunk mint nem egy állami hatalom atyáskodó ajándoka, hanem saját erőlködésünk gyümölese az irántunk ébresztett figyelmet tiszteletté fogja változtatni. De másfelől nemcsak kudarcunk, hanem bár hanyatlásunk is tudtával lenne ugyanazon világ közönségnek a „magyar szalmatűz” már-már felejteni kezdett közmondását tán nem lesz jó buzgalomunk hűledezésével ismét életre s alkalmazásra szőlítani. Továbbá évkönyveinknek Európa s Amerika tudományos társulataival s intézeteivel való kieserlése, vagyis helyesben kölcsönös, bármily egyenetlen arányú ajándékozása által, velők kapcsolatokban jövén, ennek megszűntével nemcsak tudományos műveltségbeli becsületünk csökkenne, éppen új ismerőseink előtt; hanem az ismeretek imigy nyílt újabb csatornáinak abból következő bedugultával szellemi igen tetemes és érezhetendő kárt is vallanánk.

Brassai.

Tordamegye felirata.

Felséges k. kormányzók!

Az oct. 20-iki diploma egy reménység volt, mely a tizenkét éves folytán reánk nehezett ködön át felénk sugárzott; szerettük hinni, hogy ez a béke olajja, melyet népeink egy előrelátó, bölcs s atyáskodó fejedelem nyújt, — szerettük hinni, hogy szírványja ez, melyet a népek s nemzetek mindenható istene tünített fel hazánk borus egén annak zálogául, hogy a mindenekektől összeromboló kísérletek ideje lejárt s rövid időn a történelmi alapokon nyugvó alkotmányos szabadság napja emelkedik fel láthatárunkon, hogy aztán le ne tűnjön soha s életét melegeivel boldogítsa e hon minden népeit vallás, nemzet, osztálykülönbség nélkül.

Maga a diploma nem foglalta ugyan magában ezredéves, több rendbeli törvények, nép és uralkodó közt kötött kölcsönös szerződések s fejedelmi eskük által szentesített alkotmányos szabadságunk, jogaink teljes helyreállítását, de birtok egyuttal több rendbeli fejedelmi kizáratok alapján azon biztosítást, miszerint az absolutisták centralizáló, germanizáló rendszer végképp meg fog szűnni s hazánk alkotmányos szabadsága a történelmi alapokon helyre fog állíttatni.

Mi bízunk az adott szó szentségében s meg is jelenünk az őseink által épített alkotmányos szabadság szent temploma előcsarnokaiban azon reményben, hogy onnan rövid időn bejutunk a templom belsejébe, hol az 1848-iki törvényekben kimondott jogegyenlőség alapján a Sz. István ko-

ronája alatt élő minden ajku, vallásu, rendű polgáraival e honnak együtt emelhetjük fel imánkat a mindenek urához hazánk területi épsége, függetlensége, alkotmányos szabadsága fennmaradásáért s a rend, testvéri egyetértés, jogegyenlőség örök uralmáért.

Azonban a templom ajtai előttünk zárva voltak s kopogásainkra idegen, dolgaikba való avatkozásra fel nem jogosított egyének álltak előnkbe, kezükben tartva a 26-ik februáriusi patenst, kinyilatkoztatva, hogy e templom ajtai előttünk zárva maradnak, de épült mindnyájunk számára egy más imaház — oda bemehetünk, számunkra a helyek ki vannak jelölve — ott egész csendességben fohászokhatunk, de csak az általok kiszabott s kiszabandó ritus szerint s nyelven.

Mi azonban azt hisszük, hogy valamint vallásos, úgy politikai hitünket erőszakolni nincs joga senkinek s arra, hogy idegen isteneket imádjunk, semmi hatalom rá nem szoríthat. Mi azt hisszük, hogy az őseink által épített templomhoz tulajdonosi jogunk van, következőképp annak számunkra leendő megnyitását jogosan követeltük s éppen olyan jogosan visszautasíthatjuk az ajánlott templomba való bemenetelt.

Ismertük azon őszinte szándokot a haza s trón iránt, melyet a kir. kormányzók tagjai keblökben tápláltak, a midőn terhes, nagy felelősséggel járó állásukat elfoglalták. Tudjuk, hogy a kir. főkörmányszék feladtánl ültet ki az uralkodót minden előforduló alkalommal fölvilágosítani a haza jogai, a nép kívánságai és szükségéi iránt, azon reményben, hogy előbb vagy később, de sikerülni fog az uralkodó s népe közti egyetértést, a különböző népfajok közti valóóságos testvéri szeretetet ezen alapuló kölcsönös bizalmat helyreállítani.

Nem ösmeretlenek előttünk azon akadályok, melyeket a rectio a kir. kormányzók elé gördített, a midőn a különböző népfajok közti féltékenységet s ebből eredő surlódásokat emberei által folyvást élesztette s a kormányzásra rendfenntartásra mulhatlan megkivántó pénz s karhatalom krszolgálatását képes volt megakadályozni. Mely eljárás által egyfelől a kormányzóknek a nép előtti tekintélyét ásta alá, másfelől az utalkodó előtt kétségbe hozta azt, hogy a kir. kormányzóknek a dolgok békés kibonyolítására megkivántó tehetsége, akarata megvan.

Mélyen érezzük, hogy legközelebből még válságosabb napok álltak be hozzánk ügyeinkre nézve s e királyi kormányzók állása tetemesen nehezedett azon percztől fogva, a midőn b. Kemény Ferencz volt ideiglenes kanczellár ő nagyméltósága kénytelen volt a küzdteréről lelépni: mert ez időtől fogva a legitimitás elvei helyett korlálan befolyást nyertek a történelmi jogok megtestesült ellenségei, kik ugy látszik azt hiszik, hogy ha ők kimondják, hogy Magyarország 1848-ban eljátszotta jogait, itt tabula rasa van, az 1848-iki törvények érvényteleneke, elődei esküje a következő uralkodót nem kötelezi, salus reipublicae suprema lex est to, oly értelemben mint azt a bécsi kormányfőriák vélték sat. ezt azzonnel Európa minden diplomatai, jogtudósai elhiszik, magokéva teszik. Még azt is hinni látszanak azon tisztelt urak s a mi több, elég bátrak az uralkodóval s elhittetni akarai, hogy egy nép évezereken át megrögzött fogalmait a jogról, alkotmányos szabadságról egy penna vassal megváltoztatni akarni nem képtelenség.

Ily körülmények közt állították ujból előtérbe a reichsrath emberei egy Erdélyben tartandó külön országgyűlése, vagy a közvetlen választások kérdését, mert a centralista párt nagy sulyt fektet arra, hogy Erdély menél hamarabb képviselve legyen a birodalmi tanácsban, — mert a centralista párt óhajta ugyan a birodalom minden népei képviselőit egy tanácsban egyesíteni, de csak azért, hogy a különböző nemzetiségek, országgrszek érdekeit egymás ellen felhasználva, annál szabadabban s kevesebb felelősséggel rendelkezessék a birodalom polgárai vagyonáról s fiai véréről. A centralista párt ugyanakkor, a midőn mindnyájunkat a reichsrathba akar vinni, a szt. István koronája eldarabolását tűzte ki célul, különösen pedig Erdélyt akarja végképp elszakasztani az erősebb résztől, hogy így megátolva a nemzetek kibékülését egy célra törekvést, apró darabokra szaggatva, külön-külön könnyebben elbánassék velünk.

Hogy a nemzeteknek s az uralkodó családnak érdeke ugyanazonos, hogy a nemzetek szabad fejlődése, a trón megszilárdítása egyedül a törvények, kölcsönös szerződések, fejedelmi eskük szoros megtartása, más szókkal: a történelmi jogok alapján lehetséges — azzal ők mit sem gondolnak.

A királyi kormányzók e válságos percekben, a midőn még a siker reménye sem táplálta keblét, pillanatig sem kételkedett az uralkodó előtt egész tisztelettel, de férfiasan felfejteni, egy Erdélyben tartandó külön országgyűlés törvénytelenségét, célszerűtlenségét. Fognak-e a kormányzóknek egyet kivéve minden tagjai által elfogadott meg nem dönthető erősségei kellő hatással lenni? At fognak-e törni a törvényből, eszélyességből merített erősségei a kabinet intrigáin? vagy más szókkal, az alkotmányos szabadság, vagy a reactio fog-e győzedelmeskedni ideig, óráig? Ez volt közelebből a napi kérdés. Örömmel adtuk utolsó pillanatig keblünkbe helyet azon reményeknek, hogy az alkotmányos szabadság a reaction diadalmaskodni fog, mindaddig, míg ideiglenes kormányzó gr. Mikó ő nagyméltósága közelgő visszalépéséről meg nem győződünk; most azonban, a midőn látjuk, hogy azon férfi is lelépett a küzdteréről, ki egész áldozatkészséggel vállalta el az újra-szervezés nehéz munkáját azon feltett szándokkal, hogy hazánk alkotmányos szabadságát biztosítsa, az uralkodó s nép közti bizalmat helyreállítsa, megszilárdítsa a trón állását s a különböző népfajokat egymás karjába vezesse; most a reactio ideiglenes győzelmei kételkednünk alig lehet. De történjék bármi, mi igazságos ügyünk végdiadálában kételkedni nem tudunk!

Igen ismerve a körülményeket, ezen szempontokból fogva fel a királyi kormányzók helyzetét, ezen elvekből kiindulva bírálva a királyi kormányzók felterjesztését: keblünk nemesebb hajlamát, a végrehajtott bafazított iránti halál kellene elfojtunk s honi kötelességünket mellőznök, ha a királyi kormányzók eljárásait, nevezetesen az országgyűlése tárgyában tett felterjesztését nem méltányolnók s az abban foglalt elveket késéknk magunkéva tenni.

A fennebbiek alapján e bizottmány ünnepélyesen ki-

jelenti, hogy a kormányzásoknak, az országgyűlés tárgyában tett lépéseit, nevezetesen a felséghez e tárgyban tett felterjesztését, a törvényekből s az eszélyességek szabályaiból merítettnek találja; b. Kemény Ferenc s gr. Mikó Imre önmagaik visszalépését ajánlja. — Továbbá elhatározott szándoka e bizottságnak a törvények, nép és fejedelmi eskük erős várása vonulni s ott várni be az ellenük intézendő méltatlan megtámadások rohamát, mert bízunk ügyünk igazságosságában s meg vagyunk győződve, hogy ha van Isten az égből, az erkölcsi igazságnak, az alkotmányos szabadságnak diadala az anyagi erő felett csak idő kérdése, mert hiszünk, hogy csak egy területében csönkítatlan alkotmányos jogaiba teljesen visszahelyezett Magyarország szilárdíthatja meg a trónt, mentheti meg a népek jogait, biztosíthatja a nemzetek szabad fejlődését.

Kelt Tordamegye 1861. nov. 27-én tartott bizottsági gyűlésében.

Naszódvidék felirata

a királyi kormányzásoknak az országgyűlés tárgyában felterjesztés s főleg a három román tanácsos külön véleménye ellen.

Császár kir. apostoli Felség! Legkegyelmesebb urunk!

A volt második román határőrezred s illetőleg Naszódvidékek hű és mindig engedelmessé lakói örömmel tek el, megértvén hogy Felség 1861. szept. 19-ől kelt legmagasabb leirata által legkegyelmesebben megrendelni méltóztatott, hogy Erdély nagyfejedelemének országgyűlése folyó évi nov. 4-ére Karolyfővárat cs. kir. városba egybeüljön, és hogy a követek választása ezen országgyűlésre akkép történjék, hogy mindazon hazafiak, kik bármint és természetű egyenes adóba évenként összesen 8 ezüstért, forintot fizetnek, mindnyájan és egyiránt részt vegyenek benne.

Ezen legkegyelmesebb leirat minden erdélyi román keblében a bála kitörölhetetlen emléket emelte, mert letörte 400 éves könnyűinket s betöltötte százados ohajtásainkat, hogy t. i. Erdély rendezze magát szabad és Magyarországtól független autonómiájában, és hogy a haza törvényhozásiában nekünk is azon osztályrésztünk legyen, a mely illet minket amaz áldozatok irányában, melyeket hoztunk és hozunk a trónért és hazáért.

Felség az érintett leirat által méltóztatott megengedni azt, a mit 1848/9-iki 1860/61-iki számos küldöttségeink ismételt alkalmakkal s Felség igazságszeretetébeni ernyedetlen hittel kérvényeztek.

Már át valánk hatva a reményről, hogy a román nemzet, mint politikai nemzetnek becsikkelyezése, melyet Felség most a királyi előterjesztvények közé tett, úgy a Felség által ezen kegyelmes leiratban kifejtett mód szerint összehívandó országgyűlésen törvényre fog válni, s ekkép beteljesedik a mit mi és elődeink a mult és jelen században igen sokszor, de eredmény nélkül kértünk az eddigi törvények alapján összehívott országgyűlésektől.

Ki volna tehát képes illő kifejezését adni azon örömezeteknek, melyek megleptek bennünket, midőn látjuk, hogy mindezek császári leirat alakjában vannak megrendelve s legfelsőbbleg eldöntve.

Mindamellett ugylátszik, hogy a halvgézet most is tudós; ugylátszik arra törekednek, hogy a Felség által kimondott igazságot s a Felség kegyelmét megbiusítsák, hogy újból elrabolták örömezetek s hogy ismét szomorúsággá változtassák. Villámlint terjedt el a hír, hogy a kolozsvári felséges kormányzók, mely jelenlegi szervezetében soha sem birta bizalmunkat, megtagadta az engelmességet ezen kegyelmes leirat iránt; tiltakozván folyó évi okt. 3-ól kelt felterjesztésében úgy a Felség folyó évi sept. 19-ől kelt leirata, valamint az ezen legfelsőbb kegyelmes leiratban kifejtett igazságnak ellen.

Ezen kormányzók, mely a haza kormányzókra kellene hogy legyen, de tényleg nem egyéb, mint a tulzó magyar töredék kormányzók, és a mely annyszor hivatkozik a haza törvényeire, merészli lábbal tapodni a haza autonómiáját s megtagadni azon jogegyenlőséget, melyet Felség 1860. okt. 20-óli diplomájában díszesegesen megerősített s 1861. sept. 19-óli legkegyelmesebb leiratában az országgyűlési választást illetőleg részletesen alkalmazott.

Nem ítörzik ezen kormányzók szembeszállani Felséggel, kitől hatalmát nyerte s Erdély lakóinak többségével, melyért Felség azon hatalmat adnia méltóztatott.

Es hogy keservünk annál mélyebb legyen, hogy nemzetünk annál érezhetőbb csapást kapjon úgy a Felség trónja, mint a világ és közvélemény előtt, még azon botránynak is meg kell történni, mely minden emberi érzést fellátszik, hogy a kormányzók azon tagjai is, kiknek a mi nemzeti érdekeinket kellene védelmezni és képviselniük, kezét fogjanak a mi százados elleneinkkel s hogy a mi nevünkben helybenhagyják nemzetünk halálát és vesztét.

A testvéri vérvárlást, mely égre kiált, a kolozsvári kormányzók azon három tagja követte el, kik románok gyanánt szerepelnek s egy ugynevezett külön véleményt adtak, az 1861. okt. 3-diki felterjesztés mellé, mely a minő botrányos alakban, épp annyira ellenkezik Felség atyai szándékaival s sérelmes a román nemzetre nézve.

Felség! A román nemzetnek soha sem volt bizalma ezen emberekben. Ők azon állomásokra, melyeken vannak, akarattunkon kívül és ohajtásunk ellen jutottak.

Felség Erdély részéről oly tanácsosokkal volt környezve, kik ellenségei nemzetünk ügyének; s ezen pártszellemű tanácsosok visszaélv Felség bizalmával, oly embereket terjesztettek Felség elé, kik ellenségei igazságunknak és nemzetünknek, és meg vannak nyerve az ő titkos és tulzó magyar terveiknek.

Ekkép történt ama három román tanácsos kinevezése az erdélyi kormányzásokhoz.

Ajánlólevélük az elnyert állomásra abban állott, hogy el tudták árulni nemzetüket; nem sokat törődtek a trónnal és hazával, hanem meghajoltak testtel és lélekkel ábrándos törekvéseknek; nem az ország nem-magyar többségével, mely felette nyomva van a tulzó magyarság által, hanem ennek eszközével adták magukat.

Az erdélyi, sőt az egész birodalombeli román nemzet régen megbecsületlenítette ezen elv és politikai jellem nélküli embereket, megbélyegezte nyilvános közlönyeiben és közgyűléseiben; az 1861. január 13-én Szébenben tartott nemzeti értekezleten pedig, a nemzet boszankodása kitünőleg nyilvánult ellenük. Ismeretesek ők és hírhedtek az utolsó kis gyermek előtt is; de nem úgy, mint a trón, haza és nemzet iránt érdeklét honfiak, hanem mint hitelfelett mértékben megromlott és szégyenteljes emberek.

A tulzó magyarok ez oldalról ismervén őket, az elnyert állomásokra segítették, az aristocraticus törvények elenére is, melyekre annyi előszeretettel hivatkoznak, csak-hogy tetteikkel compromittálják Felség 1860. okt. 20-diki diplomáját, melyben jogegyenlőség van kimondva a haza minden fiaira és nemzeteire nézve, és hogy nemzetünk felébe kerekedjenek a trón iránti rendületlen bizalmáért s nemzetiségéhez és nyelvéhez igen természetes ragaszkodásért.

Ezen három, születésére román tanácsos, de magukvi-seletére nézve románok árulói, biztosan hiszünk, az azon indokból adták különvéleményüket, hogy behizelegjék magukat a tulzó magyar urak előtt, hogy biztosítva legyenek kegyük felől jövőre nézve, jól tudván ökmaguk, hogy nemzetüktől csak megvetést és kárhözvátást várhatnak.

Ők azon szándékkal adták különvéleményüket, hogy ha a trón s a román nemzet kivetí a közlebbi országgyűlésen méltatlanul birt állomásaikból, segítségükre legyenek a tulzó magyar aristocraták.

Felség! A legbiztosabb meggyőződésünk nyilváníthatjuk, hogy az ezen emberek által készített különvélemény nem talál az egész román nemzetben tíz pártolót, bármily hitehagyottak és romlott jelleműek volnának is ezek.

Mondhafjuk, hogy véleményük, mint szintén magukvi-selete, homlokegyenest ellenkezik a mi érzelmeinkkel.

Azért ünnepélyesen tiltakozunk azon különvélemény ellen, s legalázatosabban esedezünk Felségnek, ne vegye azt a román nemzet nyilatkozata gyanánt; ellenkezőleg méltóztassék úgy tekinteni, mint egy nemzetárulási bizonyítványt, mint a tulzó magyarság iránti s a trón elleni tüntetést, s mint jellemsegenységi bizonyítványt ama három romlott embernek.

Meggyőződhetik erről Felség az ő különvéleményükből, a mi nem egyéb, mint a tulzó magyar többség javára játszott komédia.

Azért, hogy a Felség sept. 19-iki legkegyelmesebb leirata által keltett örömezet csorbítatlan maradjon, hogy legkegyelmesebben meggyőződjék Felség, mennyire eltávozt a tulzó magyar kormányzók többsége folyó évi okt. 3-ól kelt felterjesztésében a közvéleményről, s hogy tudja Felség, mily rosszul képviselték a román tanácsosok ugynevezett különvéleményükben a mi nemzeti érdekeinket, hódoló alázattal könyörgünk:

1) Méltóztassék Felség eredménytelenül visszavetni úgy az erdélyi kormányzók többség 1861. okt. 3-diki oly igen merész felterjesztését, valamint az oly botrányos és nemzetünkre nézve sérelmes ugynevezett különvéleményt is, melyet nemzetárulási szándékkal s a kormányzók többség tiltakozásának megerősítése tekintetéből mellékelt ama három román tanácsos az említett felterjesztéshez.

2) Méltóztassék keményen és erőlyesen megrendelni, hogy Felség f. évi sept. 19-ől kelt, kegyellemmel és igazsággal teljes leiratra érintetlenül és csorbítatlanul, úgy az országgyűlést és országgyűlés helyét, mint szintén a választójogunk mindazokra kiterjesztését illetőleg, a kik bármint egyenes adóban nyolce a. ért. frtot fizetnek évenként, teljes pontossággal és részrehajlansággal teljesedésbe vették.

3) Ama három román kormányzók tanácsost, kik botrányos különvéleményükkal Felségnek ellenszegültek, s nemzetüket igen érzékenyül megsértették, méltóztassék Felség legmagasabb kegyéből, melyre méltatlanoknak bizonyították be magukat, kiesetteknek nyilvánítani s letenni azon állomásaikról, melyekkel visszaéltek.

Kik egyébiránt cs. k. Felségnek sat.

A radnavölgyi, illetőleg naszódvidéki községek képviselőinek 1861-ki nov. 1—2 és 3-kán tartott gyűléséből.

Arithon Marcusin, vidéki jegyző.

Következnek a radnavölgyi 19 községi képviselő aláírásai.

KÜLÖNFÉLEK.

— Az erdélyi országgyűlés egybehívásának kérdése, írja a „P. Lk.“, még nincs végleg eldöntve. E tárgyi határozat csak a közlebbi minisztertanácsok valamelyikében fog keletkezni, melyek ismét elkezdődnek, miután Rainer főherceg ő fensége Salowitzból visszatért.

— Ugyan e tárgyról az „Öst. u. W.“ azt hallja, hogy az erdélyi országgyűlés egybehívása, csak a vármegyékben bekövetkezendő változások után fog megtörténni. Az udvari kancelláriában szakadatlanul azon egyéneknek adandó utasításokon dolgoznak, kik a vármegyék átalakításával fognak megbízatni.

— Ő Felsége nov. 28-ikán gr. Mikó Imre önmagát, ki másnap volt bazafel indulandó, Haynald Lajos erdélyi, Ranolder János veszprémi püspököt, és Apponyi György országbíró ő exját méltóztatott elfogadásban részesíteni.

— A „Sürgöny“ bécsi levelezője szerint nov. 29-re várták a kinevezéseket Esztergom- és Csongrád megye számára; s ezen kinevezésekkel minden magyarországi megyében be lesznek töltve a vezérhivatalok, kivéve a partiumi megyéket, mivel ezekkel a közlekedés nagy nehézséggel jár. Levelező egy levelet látott, mely 14 nap alatt ment Krásznából Bécsbe, oly járhatlanná teszi az esős idő az utakat. (?)

— Pesti lapokban olvassuk, hogy ifj. b. Vay Miklós, a volt főkapitány fia, Pesten egy nagyobb szerű szobrászati műtermet fog nyitni, s ezután minden idejét a szobrászati szentelend. Jelenleg Bécsbe utazott, hogy egy nagyobb szerű Vörösmarty-szobrot lemintázzon.

— Máramaros megye hűgyei nőgyűlést alakítottak. Mán Józsefné, b. Sztojka Klára elnökléte alatt. Jótékony működésének már is egy leánynevelde közszóni létrejövését Szigeten. A főnevelő Lövey Klára, segéditanító Du-bois Adel; az ideiglenes tanárok közt van ismert regényíró P. Szathmáry Károly.

— A katonai törvényszékek területi hatáskörének megszabásában az a változás történt, hogy Krassna- Közép-szolnok megyék és Kővárvidék kivételtek az aradi várparancsnokság köréből, s a nagyváradi helyőrségi parancsnokság kerületébe, Debreczen város 16 □ m földnyi határával pedig a debreczeni helyőrség illetékességi körébe osztattak be.

— Brassóvidék a következő utasítást adta egyetemi követéinek: 1) a román nemzet becsikkelyezését pártolják. 2) Mintán a reichsrathba küldés kérdése alkotmányoszerűleg csak az országgyűlésen a nemzetekkel egyetértve döntethetik el: a szász nemzet ez irányban semmi egyoldalú határozatot ne hozzon; s ha netalán mégis egy ily határozat keletkeznék, az ellen Brassó részéről óvás tétessék. 3) A mi Erdélynek Magyarországgal egyetülését illeti, az 1848-diki uniótörvényezik alkottmányoszerűen kelt törvénynek ismertetik el ugyan; mind a mellett ez ügy még egyszer tárgyalás alá lenne veendő az erdélyi országgyűlésen s az unional utolsó jogérvényes elhatározása több a szász nemzetiség és helyhatósági alkotmány biztosítását ezelő, s az erdélyi rendek, és a magyar országgyűlés, valamint a felség által is megerősítendő feltételekről tétessék függővé. A „Sieb. Bote“ kerekén kimonja, hogy őt ez az utasítás nem elégíti ki egészen. Elhiszszük; de hát még a „Herm. Ztg.“-ot, mely nem is győzi már bevárni a reichsrathba leendő meghívást, hanem rohamra vezényelné az egyetemet.

— Hírlik, hogy az augsburgi „Allg. Ztg.“ mindenes-től át fog költözni Bécsbe. A rokonérzelem vonja édes testvérehez „D. Z.“ „Fortschr.“ „O. D. P.“ „Pr.“ stb. testvéreihez.

— Verdössy külföldön élő hazánkfia oly hadi távirát talált fel, melynek sodronya löfegyverrel, a mennyire a fegyver hord, kilöhető s azonnal használható.

— A virginiai szivar kedvelőit nagy csapás fenyegeti az osztrák birodalomban. Már csak egy pár hónapra való készlet van, s ha addig az amerikai háborúnak vége nem lesz, bajos leendő igazi virginiai dohányt behozni.

— Statistikai kimutatás szerint Európában a rendes kalonáság összes száma 3,760,000. Évi zsoldjuk 1279 millió forint körül jár; öltözetet, fegyvert és épületeket ide nem számítva. Egy katona kerül éven át Ausztriának 192, Angliának 938, Franciaországnak 344, Poroszországnak 314, Olaszországnak 212, Belgiumnak 410, Törökországnak 220, Svájcnak 7 frt 50 krba.

POLITIKAI HIREK.

A francia „Presse“-nek írják Turinből, 23-61: „Ma szavazta meg a képviselők háza csaknem egyértelműleg azon törvényezikket, mely a hadi tizedet kiterjeszti azon olasz tartományokra is, melyek eddigelé ki voltak véve alóla, mig az éjszaki tartományok két év óta viselik e terhet. E törvény ily megszavazása nagy önmegtartóztatásra és hazafiságra mutat. Hallani ugyan ezen parlamentben egy-egy szenvedélyes beszédet, egy-egy szerencsétlen szót, de általában véve és alapjában oly nagy az egyetértés, minőt csak méltányosan kívánni lehet. Ma csak 205 képviselő vett részt az ülésben, azaz: csak fele az összes számnak. Azonban tudni kell, hogy kivált a déli részek képviselőinek, felette bajos Trinba utazni és ott megélni. Legtöbbje tizenkét évig hazátlan száműzött vala, már pedig a száműzetés annyit, mint vagyoni tönkre jutás, — s mi tagadás benne, nagyobb részük szegény, igen szegény. Így Garibaldi volt miniszter, Crispi ur oly szegényen tette le hivatalát, hogy csak szillette helysége kölcségén tud megélni Turinban. Egy napolyi hírlap aláírást hirdetett Zupetta ur számára, hogy hasonló helyzetbe tegye. A becsületes szegénységnek ezen bizonyítványai után igen méltányos lenne, ha a törvényhozás a képviselők bármely csekély kárpótlásáról gondoskodnék. Ed-digelő a miniszterium az alkotmány egyik alaptörvénye miatt nem akar változtatni ez állapotban. Ez alaptörvény szerint a képviselői állás nem jár semminemű jutalmazással vagy párpótlással.“

A parlament elé néhány nap múlva egy újabb áldozatok felhívó javaslat fog terjesztetni, írja más levelező. 155 millióra menő új adót kell megszavazni: de egy nagy államot nem lehet néhány hó alatt újá teremteni, nagy lérs és pénzbeli áldozatok nélkül. A véráldozatok már megtörténtek, s a fiatalság, mely mindennap készséggel siet a zászlók alá, bizonyítja, hogy újabbakra is kész, ha kell: de most a pénzáldozatokra kerül a sor, reményleni lehet, hogy az olaszok nem fukarkodnak pénzüikkel, mint nem fukarkodának vérükkel. Jó jel, hogy 23-dikán a déli képviselők oly egyértelműleg vállalták el a hadi tizedet, — kétségkívül hasonló hazafisággal fogják elvállalni azon terheket is, melyek az állam pénzügyének egyensúlyban tartására nélkülözhetetlenek.

A senatus a római kérdést illető okmányok tárgyalását csak azután veszi elő, miután a képviselők háza bevégzi felettök a vitát. Az „Italia“ szerint addig a miniszteriumban némi újítás történik. Cordova a belügyi, Szella a közmunkák tárcáját fogja átvenni.

A hadügyminiszteriumban 20 új ezred alakítására készítik a tervet. Ezenkívül minden meglevő gyalogezredhez három új század, s minden lovas ezredhez egy hatodik század csatoltatik.

— A „Pays“-nak írják: Az új hírek, melyeket Sziciliából veszünk, a legjobb reményekkel kecsegtetnek e fontos tartományra nézve. Palermo és Messina rövid idő alatt merőben átalakult. Az utcákra, tékre alig lehet ráismerni, annyira haladt a csinosodás. Azelőtt a legnépesebb utcákon is sötét volt este; ma gáz világítja a legféltre-esőbbet is. A vidékeken új utakat építenek, a földmérés, kereskedés szemléltomást új leandületet nyert.

Eddig mind szép, a mit a „Pays“ mond; de a mi következik, majd nem nevelésének feltételeit mutat. — Ezen nőtől nővé gyarapodás, írja tovább a nevezett lap, nem kerülte el az angolok figyelmét, mert ha jól vagyunk értesítve, egy idő óta egyik sorhajójukat, a „Victor Emanuel“-t Messina kikötőjében tartják, s a legénységet gyakran szállítják partra, hogy azon pénz által, melyet elköltötenek, fenntartsák a lakosságban az angolok iránti sympathiát. Tudunkkal egyetlen egy más idegen hajó sincs a messinai kikötőben.

— Rómából nov. 20-ról írják a „Triest. Ztg.“-nak, hogy több pápai dragonos szökött által a határon a piemonti hadseregbe. Azelőtti héten tizenkét önkényes csapatmóti tette meg ugyanazon utat. A pápai katonaságnak ennél fogva meg van tiltva, hogy a városból ki-kisétáljanak, s a sabinai utra zsandáru őrséget vannak kirendelve.

— Mint Nápolyból nov. 57-kéről írják egy jólétesült lapnak, ott Lamarmora tábornok egészen új lendületet adott az njoneozáshoz való előkészületeknek. A tábornok megérkezésekor azon erős reményét fejezte ki, hogy a nápolyiak, kik közül már 45,000 ember van az olasz hadseregbe olvasztva, sietni fognak bebizonyítani Európa előtt, hogy készek a hazáért minden áldozatra.

— Lamarmora tbok nov. 16-kán a nápolyi tartományokbeli tizenöt prefecthez körlevelet intézett, melyben a belügyminiszter által ráruházott hatalomnál fogva rendeli az 1861. márczius 26-ki rendelet végrehajtását, mely szerint a régi Bourbon-féle törvények értelmében 36,000 ember állítandó sorozás alá az 1836–41-ki hat korosztályból. A sorozás alá esők névjegyzékének minden községben való kihirdetését, mára, nov. 20-kára, s a sorshuzást 30-ra tűzte ki. Ezen rendelet igen jól fogadtatott mindenfelé s Monte-leoneból, a calabriai alprefectség fővárosából távirati sürgöny érkezett, mely szerint a tábornok hirdetését a nép nagy demonstratioval üdvözölte, zenebanda vonult végig az utcán s a nép Victor Emanuel, az olasz egységet és a „sorozást“ nagy lelkesedéssel éltette. A tábornok azelőtti vasárnap nagy szemlést tartott a nápolyi nemzetőrség tizenkét zászlóalján. A tábornok kijelenti Tuppoutinek, a nemzetőrség főparancsnokának, megelégedését s a nápolyi Olaszország legszebb nemzetőrségének nevezte.

— Bebizonyul, hogy Oroszország a római curiához, a papságnak a lengyel mozgalommal szembeni állását illetőleg, előterjesztéseket tett. Mint állítják, Oroszország oly körlevelet akar kicsikarni a pápától, minőt XVI. Gergely pápa 1832 jun. 9-kén bocsátott ki. IX. Pius aligha lesz rávehető, s Oroszország viszonyai a pápai célhoz nem könnyen fognak járulni.

— A szász tartományból egy küldöttség egy német ágyunaszád kiállítására a porosz királynak 65,000 tallért nyújtott át.

— Konstantinápolyból írják: Elhatározatott, hogy Angliában új hadihajókat készíttetnek, s ezért Mehemet pasa tengernagy Londonba megy. A kíváncsított nogaji tatárok a Sztambul melletti nagyuri birtokra telepíttetnek. — A cserkeszek Gagri erődtől elfoglalták. Omer pasa és a montenegroi fejedelem között az alkudozások újból megkezdettek.

— Portugalia fővárosából Dom Augusto infans betegségének súlyosbulását jelentik. A hg. állapota mindenesetre kétése.

— Varsó, nov. 24. Városunk folyvást megtartja katonás kinézetét. Daczára a zivataros időjárásnak és hidegnek, a katonák a sátorok alatt táboroznak a nyílt téren, csak a tiszték számára emeltek fa bódékat, mi oda mutat, hogy a katonáknak kilátások lehet az egész telet ily módon áttáborozhatni. — Vidal ur, a vallás és oktatási miniszterium egyik hivatalnok a Wielopolski pártfogoltja, tegnap táviratilag Sz.-Pétervárra hivatott a császár által. Az őgróf már magával akarja őt vinni Sz.-Pétervárra, de Suchosanet megtagadta tőle az utlevelet; s ime most a császár maga hivatja meg, mi az őgróf diadalát gyaníttatja. — Tegnap Maysels rabbi első kihallgatása után engedtetett meg családjának őt meglátogatni.

A Sz.-Pétervárról érkezett tudósítások szerint Putiatin gróf és admirálnak, mint a népfelvilágosítás miniszterének elbocsátása igen közel áll. Utódjául Titoff urat jelölik ki, ki hajdan a trónörökös nagyherceg nevelője, később konstantinápolyi követ vala.

Az orosz gazdálkodásról Lengyelországban Wloclawekből írja a „Danz. Z.“:

„Bizonyos provisor lengyel öltözetéért 40 kancsu-kaitésre ítéltetett különös grátiából, mert a haditörvényeknek, mely előtt állott, tulajdonképi ítélete szerint be kell vala soroztatnia az oreburgi hadtestbe. A katonái templom orgonistája Sziberiába küldetett, mert a templomban elénekelt „Boze cos Polsko“ éneket orgonaszóval kísérte. A plébánus és a vikarius pedig ugyanazon okból három évi várfogságra ítéltettek.

Ujabbak. Bécsi tudósítások szerint a gr. Apponyi Bécsben léte alatti tárgyalások egy részét a bélyegkérdés képezte. Mondják, hogy az idevonatkozó legfelsőbb határozat oda ütött ki, hogy az országbírói értekezlet által bizonyos esetekre, p. o. váltókra sat. szabott taxák megmaradnak; de más esetekben a bélyegtörvény egész terjedelmében alkalmazandó. A főkérdés mindenestre az: miképen lehetne a bélyeg elesése által okozandó hiányt az államjövödelmeiben helyrehozni; s ha erre valamely czélzerű módot találának, az egész ügy mindenki meglegedésére fogna eldöntetni. Ily értelemben veendő a lapok által közölt azon hír, hogy a gr. Apponyi és Plener ur közli értekezések tárgya a bélyegadó helyébe lépendő taxák szabályozása.

— Az „Oest. Ztg.“ által közölt azon hirt, hogy gr. Apponyi-beadja volna lemondását, valamint a „P. Ll.“ úgy a „Sürgöny“ is határozottan megczáfolják. Egyéb-iránt az utóbb említett lap bécsi levelezője szerint a bélyegkérdése a törvénykezést illetőleg nem a legkedvezőbben áll.

— A „P. O. Ztg.“-nak írják Bécsből, hogy jól ér-

tesült körökben azt állítják, hogy a miniszteriumnak nincs forróbb ohajtása, mint hogy Magyarország viszonyainak kielégítő megoldása lehetőleg hamar és alkotmányos uton történjék.

— Ugyanazon lap szerint ismét és pedig határozottabban alakban kering a hír, hogy dr. Hein igazságügy-miniszterre fog kinevezetni.

— Verőczevármegye nov. 29-i közgyűlésében az ujonczozást nagy többséggel elfogadta. Az első és másodalspán, a főjegyző és főügyész leköszöntek.

— Fiumemegye közgyűlése a hivatalától felmentett Voncina alispánt ismét visszahelyezte.

— Londoni tudósítások szerint Mazzini veszélyesen beteg.

— Lengyelországban a Wielopolsky elbocsátása miatti lehangeltség nagy és általános. Az elbocsátó irat így hangzik: További rendeletig minden hivatalától felmentetik. Varsóban az elfogatások folyvást napi rendben vannak. Legközelebből az izraelita egyház köztisztviselőiben álló titkárt fogták el több zsidó ifjával együtt. Mondják, hogy december 1-től kezdve szigorubbán fog kezelni az ostromállapot, a mikor aztán senkinek sem leendő szabad sem bemenni Varsóba, sem eltávozni onnan. Okául az 1831-i forradalom évnapját mondják.

— Turini lapok szerint Basilicában a rablócsapatok garázdálkodása nagyobb mérvet nyert, inkább összpontosításuk mint szaporodásuk által. Ugy látszik nagyobb csapásra készülnek. Több ütközet történt már, melyben megverettek; de ha megveretékük után szétfutnak, a mint a királyi csapatok elvonulásáról értesülnek, ismét összecsaportosulnak. Így már több falut megtámadtak és kiraboltak.

— Londoni lapok nem tartják valószínűnek hogy az elszakadt államok ügynökeit fogolylyá tett hajós kapitány ezen tette rosszaltassék. Ugy látszik, hogy „Jacinton“ kapitánya nem saját felelősségére cselekedett, hanem a washingtoni kormány utasításait követte.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről

December 2-ikán: Nemzeti kölesön 81.45. % Metalliques 67.45. Bank-részvény 751.—. Hitel-részvény 180.60. Váltó Londonra 139.90. Ezüst 138.85. Arany 6.61.

November 28-dikán: Urbéri kárpótlási kötvény: Magyarországi 68.50. Erdélyi 65.25.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

H I R D E T É S E K.

HIVATALOS.

(386)
Sz. 5050.

Hirdetmény.

Folyó évi december 1-jétől kezdve a kolozsvári cs. k. postahivatalnál levelezések és szekérpostai küldemények a déli órákon át is felvételt, ennélfogva az illető hivatal helyiségek naponta reggeli 8 órától estvéli 7 óráig szakadatlanul nyitva állani fognak.

Az erdélyi cs. k. postaigazgatóságtól.

N.-Szeben, november 27-én, 1861.

(381)

Haszonbéri árverés.

Nemes Naszód vidéke tisztségétől ezennel közhírré tétetik, hogy az említett vidékhez tartozó 29 szabad község itálarulási kocsmárlási joga, folyó év december 16-án és a következő napokban, a vidék házánál, közárverés útján, két évre és kilenc hónapra, azaz 1862-iki február 1-től kezdve egészen 1864 diki october hó végéig a többet ígérőnek haszonbérbe ki fog adni.

A közelebbi feltételeket meg lehet látni minden időben a vidék házánál.

Nemes Naszódvidéke tisztségétől, Naszódon, nov. 25-én, 1861.

NEM HIVATALOS.

(384)

Van szerencsénk a n. é. közönségnek tisztelettel jelteni, hogy a piacszoron báró Radák-házánál levő **fűszer- és liszt-kereskedésünkben** mostantól kezdve az új találmány megtszított **SALON-PHOTOGEN** a Zsigmond E. és Popini és Hutflesz gyárából 1 és 2 font tartalmu palaczkokban gyári áron található. — Egyuttal bátorkodunk a Zsigmond Elek ur gőzmalmi liszt-árúinkat, valamint választékos **fűszer- és anyag-raktárunkat** is ajánlani. — A bel- és külföld első rangu és legjobb kereskedő-házakkal összeköttetéseink, valamint a fő- és Hídelvén és belső középútcza szögletén levő fiók-kereskedéseinkben eddig tapasztalt gyors kelendőség által azon kellemes helyzetben vagyunk, hogy nemcsak folytonosan jó és valódi friss árúkkal szolgálhatunk, hanem lehetségessé teszük azt is, hogy minden **versenyest** hasonmást vállaltattal sikeresen kiállunk, és fötőrekvésünk a n. é. közönség eddigi bizalmának ezután is pontos és méltányos szolgálat által megfelelni.

Kolozsvárt, nov. 30-án 1861.

POPINI és HUTFLESH.

(382)

Hirdetmény.

A magyar-láposi és ehhez tartozó két falubeli Regaléknak árverése, mely jövő december 5-kére volt kitűzve, ezennel elnapoltatik: minthogy a ns. vármegye vette által az árverési napnak kitűzését. A mint az ebbeli végzés kiadatik, tüstént hírlapok útján közhírré fog tétetni. — Kolozsvárt, november 29-én, 1861.

Gr. Eszterházy Antal.

(383)

Ellopott lovak.

Folyó évi november hó elején a radnothi haszonbérlok ménéséből eloroztatott: **egy szép barnás fekete 8 éves csikozó kanca**, mely a balfarán Cs. A. be-tikkel van bélyegezve; továbbá **egy minden jegy nélküli, tavasszal 4 évben járó piros pej kanca csikó**.

Ezen ellopott lovak nyomába igazító értesítés dr. Csiki Sámuelhez intézendő Radnothra, minden előfordulható költség és fáradság az illető értesítőnek köszönettel meg fog térítetni.

(385)

Egy szó a szülőkhez!

Alolított kötelességének tartja a t. szülőkét értesíteni a felől, miszerint az általa feltalált s közhasználatra bocsátott programmjához mellékel számos hiteles eismervénnyel igazolt biztos hatás **giliszta-csokoládéját** bővebb észlelései után a kised gyermekeknek s ugy a korosabbaknak is nem csak giliszta-kór kifejlődésével, de annak jó eleve való megakadályozása tekintetéből a legjobb egészségre lenni látszóknak is legalább minden kéthóban beadni ajánlja, mert számtalan példa bizonyítja, hogy az egyéniségeknek a gilisztától megtisztulása után is a giliszták újra fejleni látszanak.

Már pedig mennél többet tisztulnak meg a gyermekek a gilisztától, az esetben mind annyiszor a test a giliszta által fel nem emésztett tápot kapja, mely is mindekor a legjobb egészségbeli létet mozdítja elő.

Egyszersmind találmányáról való kezeskedési szempontból kiindulva értésére esett, miként találmányát több más helyeken utanozgatják, azt az emberiség által siker nélkül használtatják, annál fogva csak azon csokoládék ismertessenek el a t. közönség által tulajdonának, a melyek a közönség használatára leendő kiszolgáltatásával a t. Bizományosai által tulajdon programjai is adatnak által, kinek névsorai az említett programjaiban rendre elő-sorolva vannak. Egyuttal az alábbi sorokat a t. közönség figyelmébe ajánlja.

Kröczer Ágoston, gyógyszerész Tokajban.

Gödöllőn, oct. 26. 1861.

Tisztelt ügytárs ur! Miután a helybeli orvos urak igen kedvezően nyilatkoztak a giliszta-csokoládé felől, és én a hat darabot felhasználtam, ezennel 4 frtot o. é. mellékelvén azon kérelemmel, nekem a mennyire lehet jókor azon öszvegért csokoládét küldeni sziveskedjék.

Csernák s. k. gyógyszerész.

STEIN JÁNOS

könyvkereskedésben Kolozsvárt kapható

Kilencz év egy számüzött életéből. Irta gr. Wass Samu. I. kötet. Ára 2 frt.

Egy esküszegő király. Történeti regény. Irta Abrai Károly. Ára 1 frt.

Mein Leben und Wirken in Ungarn, írta Görgey Arthur, megbi-rálva Kmety György egykori magyar tábornok által. Ára 50 kr.

A magyar királyok hadjáratai, utazásai és tartozkodási helyei. Ráth Károly Győrmege levéltárnoka, fő-jegyzője s a magyar tud. akad. lev. tagjától. Ára 2 frt 40 kr.